

Vöotkaku (*Surnia ulula*) esinemine Eestis talvedel 1996/1997–2011/2012

Uku Paal

e-post: ukupaal@hotmail.com

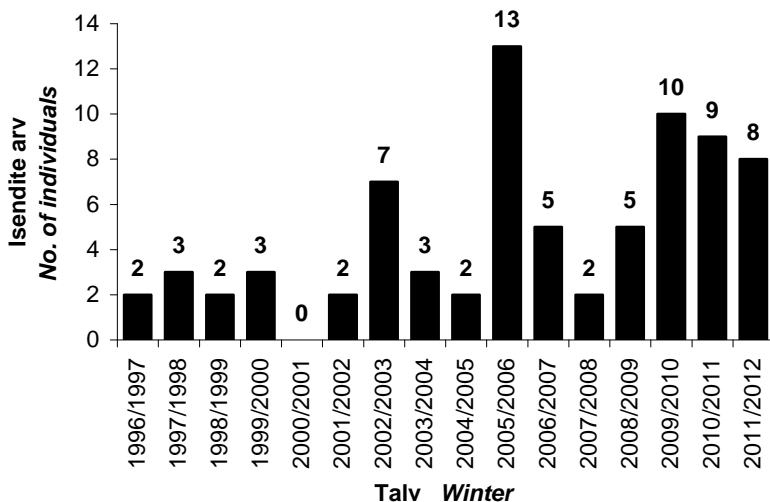
Käesolevas kokkuvõttes analüüsitakse Eesti linnuvaatluste andmebaasidest ja kirjandusest leitud vöotkaku *Surnia ulula* vaatlusi alates 1996. aasta sügisest kuni 2012. aasta kevadeni. Vaatlusperioodi valiku aluseks oli andmete kättesaadavus. Nimetatud ajavahemikul vöotkakke pesitsusperioodil Eestis ei kohatud.

Varasemad teadaolevad vöotkaku invasioonid on esinenud talvedel 1894/1895, 1906/1907, 1931/1932, 1950/1951, 1951/1952, 1952/1953 ja 1961/1962 (Leibak *et al.* 1994). Nende invasioonide analüüsi pole kirjanduses avaldatud.

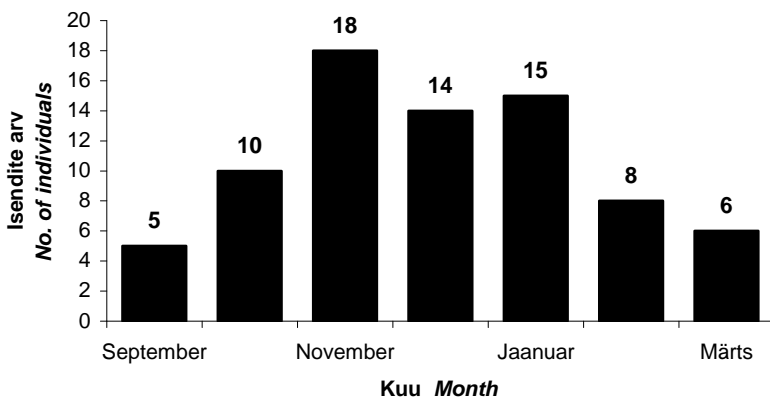
Vöotkakk on Eestis kõikuva arvukusega läbirändaja ja talikülaline. Aastail 1998–2002 hinnati talvitavate vöotkakkude arvukuseks 0–5 (Elts *et al.* 2003) ning aastail 2003–2008 0–20 (Elts *et al.* 2009) isendit. Viimast hinnangut tuleks siiski täpsustada, tõstes alampiiri 2 isendile (vt. allpool).

Eestis on 1996. aasta septembrist kuni 2012. aasta märtsini vaadeldud vähemalt 76 vöotkaku, sealhulgas ka sügisesed ja kevadised läbirändajad. Kuueteist hooaja keskmine kohatud isendite arv on 4,8. Kõige rohkem kohati vöotkakke 2005/2006 talvel (13 isendit; joonis 1), mil täheldati suurt vöotkaku invasiooni ka Lõuna-Soomes (Tiira 2012). Samuti on keskmisest rohkem vöotkakke kohatud talvedel 2002/2003 (7 isendit), 2009/2010 (10 isendit), 2010/2011 (9 isendit) ja 2011/2012 (8 isendit). Ka nende nelja talve puhul võib rääkida vöotkaku invasioonist. Arvukuse madalseis on olnud kõige ilmsem 2000/2001 talvel, kui ei kohatud ühtegi lindu.

Kuigi liik muutus tavalisemaks alles oktoobri lõpust alates, on üksikuid varajasi isendeid kohatud juba septembris (5 isendit; joonis 2). Enamik linde leiti novembris (18 isendit), detsembris (14 isendit) ja

Joonis 1. Vöötaku vaadeldud isendite arv talvedel 1996/1997 – 2011/2012.
Figure 1. Number of observed Hawk Owls in winters 1996/1997 – 2011/2012.

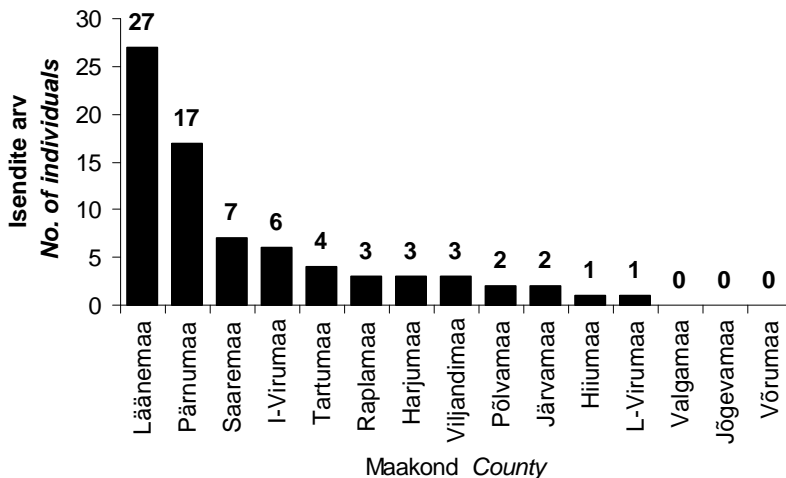

Joonis 2. Vöötaku vaadeldud isendite arv kuude lõikes talvedel 1996/1997–2011/2012.
Figure 2. Number of observed Hawk Owls by months in winters 1996/1997–2011/2012.

jaanuaris (15 isendit). Viimaseid isendeid nähti märtsis. Antud perioodi kõige varajasem kohtamisaeg oli 11. september 2008 (Arase, Pärnumaa). Hiliseimad vaatlemisajad olid 31. märtsil 2012 (Orikäla, Pärnumaa), 30. märtsil 2012 (Viljandi), 29. märtsil 2010 (Loopre, Viljandimaa) ja 25. märtsil 2006 (Räpina, Põlvamaa).

Suur osa kohatud isenditest on ilmselt siiski läbirändajad, kuid siin talvitavad isendid on paigatruud – 76 isendist püsis samas vaatluskohas üle nädala 20 ja üle kuu 11 lindu. Kordusvaatlusi tehakse enamasti 1–2 kilomeetri kaugusel esmakohatamise kohast. Liigi harulduse tõttu võib eeldada, et lähipiirkonnas vaadeldud linnud on samad isendid. Kõik talvisel perioodil esinenud vötkakud on olnud üksikud ja talviseid territooriumeid liigikaaslastega ei jagata. Pikemad kohavahetused registreeriti:

- 3 km Suurejõelt Veskisoole, Pärnumaa
- 7 km Oandust Koolmasse, Ida-Virumaa
- >7 km Viluverest Aulepasse, Läänemaa

Joonis 3. Vötkaku vaadeldud isendite arv maakondade lõikes talvedel 1996/1997 – 2011/2012

Figure 3. Number of observed Hawk Owls by counties in winters 1996/1997 – 2011/2012.

Usaldava käitumisega vöötakke on lihtne pildistada ja 29 isendi vaatlused (38%) on fotoga dokumenteeritud. Üks lind leiti surnuna ja kolmel juhul leiti vigastatud isendid.

Vöötakke on uuritaval perioodil kohatud kaheteistkümnes maakonnas (joonis 3). Läänemaa (27 is.) ja Pärnumaa (17 is.) arvukamad vaatlused peegeldavad kindlasti suuremat vaatlusaktiivsust nendes piirkondades võrreldes teiste Eesti aladega. Üllatavalt vähe vaatlusi (3 isendit) pärineb Harjumaa, kuigi ka seal on palju linnuvaatlejaid.

Eeltoodu põhjal võib öelda, et vöötaku kohtamiseks on parim aeg novembrist – jaanuarini ning parim piirkond Lääne- ja Pärnumaa.

Hawk Owl (*Surnia ulula*) in Estonia in winters 1996/1997–2011/2012

During this period at least 76 Hawk Owls were observed in Estonia, including autumn and spring migrants. Apparent invasions were registered in winters 2002/2003, 2005/2006, 2009/2010, 2010/2011 and 2011/2012. No Hawk Owls were observed in winter 2000/2001. Most of birds were met from November to January. The earliest observation dates from the 11th of September and the latest from the last days of March. Site fidelity of wintering Hawk Owls is quite high, 11 birds held a territory longer than one month. All individuals were solitary ones. More than half of birds were met in western counties (Läänemaa and Pärnumaa).

Kirjandus. — **eElurikkus 2012.** eElurikkuse andmebaas. Online. [28.02.2012] http://elurikkus.ut.ee/observations.php?lang=est&mk=&kingdom=3&pclass=21630&qresult=yes&time_sc=week&sort1=3&sort2=DESC — **Elts, J., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Lilleleht, V., Luigujõe, L., Lõhmus, A., Mägi, E. & Ots, M. 2003.** Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 1998–2002. a. *Hirundo* 16: 58–83. — **Elts, J., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Leivits, A., Lilleleht, V., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, R., Nellis, R. & Ots, M. 2009.** Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2003–2008. *Hirundo* 22: 3–31. — **Estbirding 2012.** Online. [08.02.2012] <http://www.estbirding.ee> — **Tiira linnuvaatluste andmebaas 2012.** Online. <http://www.tiira.fi> — **Leibak, E., Lilleleht, V., Veromann, H. (eds.) 1994.** Birds of Estonia. Status, Distribution and Numbers. Estonian Academy Publishers, Tallinn. p. 144–145.